

Sygn. akt I ACa 821/12

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 13 marca 2013 r.

Sąd Apelacyjny w Szczecinie I Wydział Cywilny

w składzie następującym:

Przewodniczący:	SSA Iwona Wiszniewska
Sędziowie:	SSA Maria Iwankiewicz SSO del. Zbigniew Ciechanowicz (spr.)
Protokolant:	sekr.sądowy Magdalena Stachera

po rozpoznaniu w dniu 13 marca 2013 r. na rozprawie w Szczecinie

sprawy z powództwa S. F. i M. F.

przeciwko (...) spółce z ograniczoną odpowiedzialnością w P. oraz (...) Spółce Akcyjnej w W.

o zapłatę

na skutek apelacji powodów i pozwanych

od wyroku Sądu Okręgowego w Gorzowie Wielkopolskim

z dnia 6 września 2012 r., sygn. akt I C 174/09

I. zmienia wyrok w zaskarżonej części, to jest co do punktu I, II, IV, VI, VII, VIII i IX w taki sposób, że:

1. oddala powództwo,

2. odstępuje od obciążania powodów kosztami zastępstwa prawnego pozwanych;

II. oddala apelację powodów;

III. odstępuje od obciążania powodów kosztami postępowania apelacyjnego;

IV. przyznaje adwokatowi J. S. od Skarbu Państwa – Sądu Okręgowego w Gorzowie Wielkopolskim kwotę 6.642 (sześć tysięcy sześćset czterdzieści dwa) złotych, wraz z podatkiem VAT, tytułem kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej powodom z urzędu w postępowaniu apelacyjnym.

Maria Iwankiewicz Iwona Wiszniewska Zbigniew Ciechanowicz

Uzasadnienie wyroku z dnia 13 marca 2013 r.:

Powodowie M. F. i S. F. precyzując swoje roszczenia uprzednio opisane pozwem złożyli pismo procesowe w dniu 1.02.2010 r., w którym wnieśli o zasądzenie od (...) S.A w W. (pozwanego ad. 2) kwotę 310 300 zł. za bezumowne korzystanie z nieruchomości powodów w okresie od 5 czerwca 1999 r. do 18 stycznia 2008 r., zasądzenie od (...) Sp. z o.o. z siedzibą w P. (pozwanej ad. 1) kwoty 49 700 zł. za bezumowne korzystanie z nieruchomości powodów w okresie od 18 stycznia 2008 r. do 05 czerwca 2009 r. Ponadto powodowie wnosili również o ustanowienie na rzecz pozwanej ad.1, odpłatnej służebności przesyłu, w związku z przebiegiem urządzeń należących do pozwanej, przez teren powodów, od dnia 5.06.2009 r., o wartości 3000 zł miesięcznie (k.132-133).

Zarządzeniem z dnia 24 maja 2010 r. zwrócono powodom wniosek o ustanowienie służebności przesyłu (k.169).

W uzasadnieniu pozwu powodowie wskazali, że przez ich nieruchomość przebiega rura gazowa należąca do pozwanych. Położenie urządzeń należących do pozwanych uniemożliwiło powodom dokonanie podziału nieruchomości będącej ich własnością, a tym samym uniemożliwiło przeznaczenie przedmiotowej nieruchomości gruntowej na cele budowlane.

Pozwana (...) Sp. z o.o. z siedzibą w P. zażądała oddalenia powództwa w całości podając, że gazociąg znajdujący się na nieruchomości należącej do powodów został wybudowany w 1983 roku na gruntach państwowych, zgodnie z pozwoleniem na budowę oraz za zgodą ówczesnych właścicieli gruntu czyli Naczelnika Gminy K.. Zdaniem pozwanej ad.1 w chwili nabycia nieruchomości przez powodów, gazociąg znajdował się już w przedmiotowym gruncie, zatem powodowie powinni być świadomi ograniczeń z tym związanych. Ponadto jak wskazała pozwana ad. 1- (...) Spółka (...) jest właścicielem samego gazociągu dopiero od 18 stycznia 2008 roku, tak, więc nie korzystała z gruntów powodów przed tą datą, Nie ma zatem podstaw do żądania od pozwanej ad.1 jakiegokolwiek wynagrodzenie z tego tytułu i za okres przed nabyciem gazociągu (k.50-52).

Pozwany (...) S.A. z siedzibą w W. wniósł o oddalenie powództwa w całości wskazując, że gazociąg relacji G.-W.-D., przebiegający przez nieruchomość powodów został dniu 31.07.2007 r. przekazany (...) Sp. z o.o. Ponadto jak wskazała pozwana ad. 2 powodowie, żądając zapłaty z tytułu bezumownego korzystania z nieruchomości, nie podali okresu za jaki żądają roszczenia, zaś wyliczenia dokonane przez powodów, nie są poparte żadnymi metodami wyliczeń (k.79-79v).

Wyrokiem z dnia 6 września 2012 r. wydanym w sprawie I C 174/09 Sąd Okręgowy w Gorzowie Wielkopolskim zasądził od pozwanego (...) S.A z siedzibą w W. na rzecz powodów solidarnie kwotę 7 402,00 zł. tytułem bezumownego korzystania z nieruchomości powodów w okresie od 1 stycznia 2007 roku do 18 stycznia 2008 roku wraz z odsetkami ustawowymi od dnia 5 czerwca 2009 roku do dnia zapłaty (pkt I), następnie zasądził od pozwanej (...) Sp. z o.o. z siedzibą w P. na rzecz powodów solidarnie kwotę 10 474,00 zł. tytułem bezumownego korzystania z nieruchomości powodów w okresie od 19 stycznia 2008 roku do 5 czerwca 2009 roku wraz z odsetkami ustawowymi od dnia 5 czerwca 2009 roku do dnia zapłaty (II), umorzył postępowanie w pozostałym zakresie wobec pozwanego (...) S.A z siedzibą w W. (III) oraz oddalił powództwo w pozostałym zakresie (IV). Pozostałe rozstrzygnięcia dotyczyły kosztów postępowania, w tym zasądzone od powodów solidarnie na rzecz pozwanej (...) S.A z siedzibą w W. kwotę 6 912 zł. tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego, zaś na rzecz pozwanej (...) Sp. z o.o. z siedzibą w P. kwotę 6 825,60 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego.

Powyższe orzeczenie oparto o następujące ustalenia faktyczne:

Powód S. F. i powódka M. F. są właścicielami nieruchomości gruntowej niezabudowanej, na prawach wspólności ustawowej małżeńskiej. Nieruchomość położona jest przy ul. (...) w G., stanowiącej działkę gruntową o nr (...) o powierzchni 6671 m². Nieruchomość tą powodowie nabyli w dniu 10 października 1984 r. początkowo na prawach użytkownika wieczystego, zaś od 5 czerwca 1998 r., jako współwłasność. W 2006 roku powodowie podjęli działania

zmierzające do podziału przedmiotowej nieruchomości, tak aby część przekazać córce na cele budowlane, zaś pozostałą część, aby sprzedać na rynku wtórnym. Wówczas dowiedzieli się, że przez ich nieruchomość przebiega gazociąg wysokiego ciśnienia gAD 150, stanowiący do 18 stycznia 2008 r. własność (...) S.A z siedzibą w W. (pозwanego ad.2), zaś od 19 stycznia 2008 r. - własność (...) Sp. z o.o. z siedzibą w P. (obecna nazwa, obowiązująca od 26 września 2008 r. - (...) Sp. z o.o. z siedzibą w P.- pozwany ad.1).

W dniu 21 listopada 2006 r. Prezydent Miasta G. W., na wniosek powódki M. F., wydał decyzję o warunkach zabudowy działki nr (...), położonej przy ul. (...) w G. W., z przeznaczeniem na budowę domu wolnostojącego, jednorodzinnego, z wbudowanym garażem i możliwością wykorzystania poddasza na cele mieszkaniowe. W treści tej decyzji podano, iż przez grunt powodów przebiega gazociąg gAD 150. Decyzja wskazywała również, iż inwestycja ma być usytuowana w odległości min. 15 metrów po obu stronach od zabudowy gazociągu. Decyzja wskazywała, iż na etapie projektowania odległość tą należy uzgodnić z właścicielem sieci gazowej. Ostatecznie pozwani wskazywali w piśmie kierowanym do powodów, iż odległość przez nich akceptowana to 20 metrów od osi gazociągu z każdej strony.

Gazociąg znajdujący się na działce nr (...), należącej od 1984 roku do powodów, został wybudowany w 1983 r. na gruntach państwowych, na podstawie decyzji nr (...) z dnia 15.04.1983 r. wraz z aneksem, zatwierdzającej pod względem urbanistycznym i architektonicznym plan realizacyjny inwestycji obejmującej budowę gazociągu wysokiego ciśnienia oraz decyzji nr (...) z dnia 27.07.1983 r. w sprawie zezwolenia na budowę gazociągu G. -W.-D., przechodzącego przez nieruchomości położone na terenie gminy K. a także na podstawie decyzji nr (...) z dnia 08.11.1983 r., udzielającej pozwolenia na budowę.

W ocenie Sądu I instancji przebieg urządzeń gazowych przez nieruchomość powodów znacząco wpływa na wartość rynkową nieruchomości, ponieważ aż 35,25% powierzchni działki w stosunku do pow. ogólnej działki, została wyłączona z korzystania Wartość rynkowa w/w nieruchomości, ustalona na dzień 5.11.2010 r. podejściem porównawczym, przy wykorzystaniu metody korygowania ceny średniej, w stanie nieobciążonym przebiegiem gazociągiem (...), wynosi 307 100 złotych, natomiast wartość rynkowa wskazanej nieruchomości, z uwzględnieniem jej obciążenia przez gazociąg, wynosi 206 300 złotych.

Szerokość pasa gruntu, przeznaczonego pod strefę ochronną (bezpieczeństwa, kontrolowaną), na działce należącej do powodów wynosi 2.352 m², zatem powierzchnia, jaką mogą wykorzystać powodowie pod zabudowę dla celów mieszkaniowych wynosi 4.319 m² (przy przyjęciu, że całkowita powierzchnia działki wynosi 6.671 m²).

Oceniając tak ustalony stan faktyczny Sąd I instancji przyjął, iż żądania powodów dotyczyły roszczeń o wynagrodzenie za bezumowne korzystanie przez pozwanych z nieruchomości gruntowej należącej do powodów, którego podstawą był art. 225 k.c. i art. 224 § 2 k.c. w zw. z art.230 k.c. Dalej stwierdzono, iż roszczenie wywodzone przez powodów jest roszczeniem uzupełniającym wobec roszczenia negatoryjnego, o którym mowa w art.222 § 2 k.c., przysługującego właścicielowi nieruchomości. Ingerencja przedsiębiorstwa przesyłowego w prawo własności powodów chociaż nie oznacza pozbawienia właściciela faktycznego władztwa nad rzeczą, to ma charakter trwały i sprawia, że właściciel nie może w pełnym zakresie korzystać ze swojej nieruchomości. Przedsiębiorstwo przesyłowe, jest posiadaczem zależnym, włada, nieruchomością powodów jak ten, któremu przysługuje służebność.

Sąd I instancji przyjął, mając na względzie zasadę jednolitej własności państwowej, obowiązującą do 1 lutego 1989 roku, że poprzednik prawny pozwanej ad.1, (...) Okręgowy Zakład Gazownictwa w P. (przedsiębiorstwo państwowe), podjęło budowę urządzeń przesyłowych w dobrej wierze. Jednakże przymiot dobrej wiary musi obejmować cały okres eksploatacji urządzeń. Załączone decyzje i pozwolenia na budowę gazociągu z 1983 r. dowodzą jedynie dobrej wiary istniejącej po stronie przedsiębiorstwa państwowego nie dowodzą istnienia węzła obligacyjnego pomiędzy poprzednikiem prawnym pozwanych a powodami. Od momentu, gdy powodowie stali się użytkownikami wieczystymi a od 1998 r. właścicielami przedmiotowej działki, działka leżała ugorem, zaś w ostatnim okresie w ramach sąsiedzkiego użytkowania były wypasane na niej konie. W 2006 r. powodowie podjęli decyzję o podziale działki i zmianie jej przeznaczenia na cel budowlany. W ocenie Sądu I instancji z chwilą, gdy powodowie dowiedzieli się o fakcie posadowienia na ich gruncie gazociągu, spowodowało to ograniczenia w zabudowie działki z uwagi na wyłączenie

spod zabudowy strefy kontrolowanej w obrębie gazociągu spod jakiegokolwiek użytkowania. Zaś sam pozwany ad. 2 (będący w tym okresie właścicielem gazociągu) powziął informacje, co do przysługującego powodom prawa własności działki w chwili, gdy powodowie zaczęli kierować do niego korespondencję tj. w grudniu 2006 r. Opierając się na takich założeniach Sąd I instancji przyjął złą wiarę pozwanego ad. 2 począwszy do 1 stycznia 2007 r. Sąd ustalił, iż stawka dzierżawy gruntu w poszczególnych latach potrzebna dla ustalenia wynagrodzenia za bezumowne korzystanie z nieruchomości w okresie od 1.01.2007 r. do 5.06.2009 r., wynosiła w 2007 roku - 0,25 zł/m², w 2008 roku - 0,25 zł/m², w 2009 r. - 0,31 zł/m². Przyjmując, iż dla ustalenia wynagrodzenia za bezumowne korzystanie z nieruchomości należącej do powodów, konieczne było ustalenie rozległości strefy kontrolowanej oraz średniej stawki dzierżawy gruntów, obowiązującej w okresie bezumownego korzystania Sąd Okręgowy, w oparciu o opinie biegłego sądowego J. W. (k.191-243, k.317-400, k.434-437, k.539-541) oraz o decyzję z dnia 21 listopada 2006 r. Prezydenta Miasta G. W. dot. warunków zabudowy działki powodów (k.348-350 tom II), a także w oparciu o pismo pozwanej ad.2 kierowane do powodów w dniu 25.02.2011 r. (k.404) ustalił, że strefa kontrolowana, wyłączona całkowicie z użytkowania przez powodów, w której znajduje się gazociąg wynosi 2 352 m² (20 metrów po każdej stronie licząc od osi gazociągu).

Wynagrodzenie należne powodom z tytułu bezumownego korzystania z pasa gruntu (tj. strefy kontrolowanej) o powierzchni 2.352 m² na działce nr (...), należącej do powodów wynosi: za okres od dnia 1.01.2007 r. do dnia 18.01.2008 r. - 7.402,00 złotych (przy przyjęciu średniej miesięcznej stawki czynszu zł /m² wynoszącej w 2007 r. i w 2008 r. 0,25 zł/m²). W w/w okresie właścicielem gazociągu był pozwany ad. 2 - (...), zatem to on zobowiązany jest do zapłaty za ten okres (k.437-439 i k.539-541).

Wynagrodzenie przysługujące powodom z tytułu bezumownego korzystania z pasa gruntu (tj. strefy kontrolowanej) o powierzchni 2.352 m² na działce nr (...), należącej do powodów, za okres od dnia 19.01.2008 r. do dnia 5.06.2009 r. wynosi 10.474 zł (przy przyjęciu średniej miesięcznej stawki w 2008 r. - 0,25 zł/m² i w 2009 r. - 0,31 zł/m² (k.437-439 i k.539-541). We wskazanym okresie właścicielem gazociągu (i pozostaje nim nadal) jest pozwany ad. 1 tj. (...) Sp. z o.o. z/s w P., zatem to on zobowiązany jest do zapłaty w/w kwoty.

Apelacje od wyroku Sądu Okręgowego złożyły obie strony.

Ograniczając się do przytoczenia najistotniejszych, bo mających wpływ na rozstrzygnięcie w sprawie, zarzutów podniesionych przez pozwanych (...) S.A w W. oraz (...) Sp. z o.o. z siedzibą w P. należy wskazać, iż pozwani zarzucili zaskarżonemu orzeczeniu:

1. naruszenie przepisu art. 225 k.c. w zw. z art. 224 k.c. w zw. z art. 230 k.c. i art. 352 § 2 k.c. poprzez uznanie, iż pozwani są posiadaczami nieruchomości należącej do powodów w złej wierze i w związku z tym obowiązani są do zapłaty powodom wynagrodzenia z tego tytułu,
2. naruszenie art. 352 k.c. poprzez jego niezastosowanie i przyjęcie, że posiadanie pozwanej spółki było posiadaniem nieruchomości, nie zaś posiadaniem służebności.

Pozwani zażądali zmiany zaskarżonego wyroku w części zasądzającej od nich na rzecz powodów świadczeń pieniężnych oraz obciążającej ich kosztami postępowania, poprzez oddalenie powództwa i zasądzenia na ich rzecz kosztów postępowania, ewentualnie o uchylenie wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania. W uzasadnieniu apelacji pozwani m.in. podali, iż wbrew twierdzeniom Sądu I instancji posiadanie pozwanych nie stanowiło posiadania nieruchomości, a jedynie posiadaniem służebności, co sprawia, iż przepisy art. 224 i 225 k.c. nie znajdują zastosowania w analizowanym stanie faktycznym. Dodatkowo zwrócono uwagę, że zgodnie z art. 230 k.c. przepisy dotyczące roszczeń właściciela przeciwko samoistnemu posiadaczowi o wynagrodzenie za korzystanie z rzeczy, o zwrot pożytków lub o zapłatę ich wartości oraz o naprawienie szkody z powodu pogorszenia lub utraty rzeczy, jak również przepisy

dotyczące roszczeń samoistnego posiadacza o zwrot nakładów na rzecz, stosuje się odpowiednio do stosunku między właścicielem rzeczy a posiadaczem zależnym, o ile z przepisów regulujących ten stosunek nie wynika nic innego.

Pozwani wyrazili pogląd, że od chwili ustawowego uregulowania w prawie polskim z dniem 3 sierpnia 2008 r. służebności przesyłu (art. 305¹ i nast. k.c.), to właśnie ta instytucja w sposób kompleksowy zaspokaja interesy właścicieli nieruchomości w związku z posadowieniem na ich gruntach infrastruktury przesyłowej. Skoro w prawie polskim funkcjonuje instytucja dedykowana regulacji stosunków pomiędzy właścicielem nieruchomości, a przedsiębiorcom przesyłowym, to brak jest podstaw do stosowania w takich przypadkach przepisów art. 224 k.c. i nast. Należy też zauważyć, iż zgodnie z art. 224 k.c. ewentualne uznanie zasadności żądania wynagrodzenia za bezumowne korzystanie z nieruchomości uzależnione jest m.in. od złej wiary posiadacza. Na gruncie prawa cywilnego (art. 7 KC) obowiązuje domniemanie dobrej wiary, które nie zostało dotychczas obalone. Okoliczności sprawy wręcz dowodzą, w ocenie pozwanych, ich dobrej wiary.

Apelację od wyroku Sądu Okręgowego w Gorzowie Wielkopolskim z dnia 6 września 2012 r. złożyli również powodowie, skarżąc rozstrzygnięcie w części dotyczącej oddalenia ich powództwa i obciążenia kosztami postępowania. Ze względu na sposób rozstrzygnięcia sprawy analiza zarzutów apelacyjnych powodów nie jest celowa. W przypadku nieuwzględnienia ich apelacji powodowie wnieśli o nieobciążanie ich kosztami zastępstwa prawnego poniesionymi przez pozwanych, z przyczyn związanych z ich trudną sytuacją zdrowotną i materialną. Powódka podała, iż jest na stałej rencie w wysokości 600 zł., choruje na stwardnienie rozsiane i jest całkowicie niezdolna do pracy, zaś powód po pracy w rolnictwie doznał uszkodzenia pierścienia rotatorów barku prawego i lewego powód i jest na zwolnieniu lekarskim, pobierając zasiłek z KRUS w kwocie średnio około 300 zł miesięcznie.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelację pozwanych związanych z zarzutem przypisania im przez Sąd I instancji braku prawa do władania częścią nieruchomości powodów w zakresie odpowiadającym treści służebności przesyłu związaną z korzystaniem z gazociągu uznać należało za zasadną, co czyni bezprzedmiotowym ocenę innych zarzutów apelacyjnych wyartykułowanych przez strony postępowania.

Lektura pozwu i apelacji wskazuje na to, iż strona powodowa w sposób konsekwentny jako podstawę swoich żądań wskazuje treść przepisów będących podstawą tzw. roszczeń uzupełniających powództwo windykacyjne czy negatoryjne (art. 224-225 k.c.). Zauważyć jednak należy, iż roszczenia te będą zasadne tylko wtedy, gdy posiadaczowi nie przysługuje skuteczny względem właściciela tytuł prawny do korzystania z rzeczy. Stosownie bowiem do treści art. 222 k.c. właściciel może żądać od osoby, która włada faktycznie jego rzeczą, ażeby rzecz została mu wydana, chyba że osobie tej przysługuje skuteczne względem właściciela uprawnienie do władania rzeczą, zaś w innym przypadku przysługuje właścicielowi roszczenie o przywrócenie stanu zgodnego z prawem i o zaniechanie naruszeń.

Podzielić należy ustalenia Sądu Okręgowego prowadzące do przyjęcia, iż gazociąg przebiegający przez nieruchomość stanowiącą własność powodów jest urządzeniem, którego dotyczy Decyzja Naczelnika Gminy K. z dnia 27.07.1983 r. zezwalająca (...) Okręgowemu Zakładowi (...) w P. na budowę gazociągu G.-W.-D. (k.70;k.399-400). Tego samego gazociągu dotyczy decyzja nr (...) z dnia 15.04.1983 r. wraz z aneksem z dnia 24.08.1983 wydana przez Wojewódzkie Biuro (...) w G. dotycząca zatwierdzenia planu realizacyjnego gazociągu G.-W.-D. (k.67-68, k.69;k.265-272;k.391-393, k.394-394v) oraz decyzja nr (...) z dnia 08.11.1983 r. dotycząca wydania pozwolenia na budowę gazociągu (k.71-72;k.397-398). Powodowie nie przywołali okoliczności, które by zaprzeczały tezie, iż gazociąg przebiegający przez ich nieruchomość jest urządzeniem innym, aniżeli opisane w przytoczonych decyzjach, a z treści apelacji wręcz wynika, iż podziela ją ustalenia Sądu I instancji w tej kwestii. Również biegły sądowy J. W. w opinii z listopada 2010 r. powiązuje gazociąg opisany przytoczonymi wyżej decyzjami z gazociągiem przebiegającym pod nieruchomością powodów (k. 197).

Analiza uzasadnienia zaskarżonego wyroku prowadzi do wniosku, iż Sąd I instancji kluczowej dla rozstrzygnięcia sprawy okoliczności dotyczącej charakteru prawnego Decyzji Naczelnika Gminy K. z dnia 27.07.1983 r. zezwalającej

(...) Okręgowemu Zakładowi (...) w P. na budowę gazociągu G.-W.-D. nie nadał właściwego znaczenia prawnego, co przełożyło się na nieadekwatne w stosunku do zasadniczo niespornych okoliczności oceny prawne.

Umknęło uwadze Sądu I instancji, to iż prawo ograniczające własność powodów powstało na podstawie decyzji wydanej w oparciu o art. 35 ust. 1 ustawy z dnia 12 marca 1958 r. o zasadach i trybie wywłaszczania nieruchomości (Dz. U. z dnia 14 marca 1974 r.), tj. na podstawie Decyzji Naczelnika Gminy K. z dnia 27.07.1983 r.

W ocenie autorów pracy zbiorowej pod red. J. I. (...) „prawa cywilnego – prawo własności i inne prawa rzeczowe” Ossolineum 1977, podstawą powstania służebności gruntowej będą decyzje administracyjne wydane w trybie przywołanej wyżej ustawy. W ocenie autorów pracy w przypadku braku potrzeby wywłaszczenia polegającego na pozbawieniu właściciela prawa własności danej nieruchomości, wywłaszczenie może polegać na ustanowieniu określonej służebności gruntowej niezbędnej dla realizacji określonych planów gospodarczych (str. 692).

Z treści decyzji nr (...) z dnia 27 lipca 1983 r. wynika, iż właściciele gruntów przez które miał przebiegać planowany gazociąg zostali wywłaszczeni w taki sposób, iż ograniczono ich prawa do nieruchomości nakazując znosić fakt zajęcia części ich nieruchomości przez (...) Zakłady (...) i Gazu Przedsiębiorstwo Państwowe z siedzibą w P. celem budowy i eksploatacji gazociągu. Ratio legis regulacji przywołanej w art. 35 ust. 1 ustawy z dnia 12 marca 1958 r. o zasadach i trybie wywłaszczania nieruchomości, a to ze względu na funkcje przewidzianego w tym przepisie ograniczenia własności nieruchomości, wskazuje na to, że należące do istoty tego ograniczenia obowiązki ciążyą na każdorazowym właścicielu nieruchomości wobec każdorazowego przedsiębiorcy przesyłowego, co faktycznie wskazuje na ustanowienie służebności gruntowej (por. wyrok SN z dnia 9 marca 2007 r. w sprawie II CSK 457/06 (za Lex nr 339717)).

Zauważenia warte jest to, iż Sąd Najwyższy podejmując uchwałę z dnia 20 stycznia 2010 r. w sprawie III CZP 116/09 (LEX nr 537076, OSP 2010/11/110, OSNC-ZD 2010/3/92, Biul.SN 2010/1/10-11) nie tylko wyraził pogląd, iż decyzja wydana na podstawie art. 35 ust. 1 ustawy z dnia 12 marca 1958 r. o zasadach i trybie wywłaszczania nieruchomości (jedn. tekst: Dz. U. z 1974 r. Nr 10, poz. 64 ze zm.) jest tytułem prawnym dla przedsiębiorcy przesyłowego do stałego korzystania z wymienionej w tej decyzji nieruchomości, ale również nie podzielił zapatrywania prawnego wyrażonego w uzasadnieniu wyroku SN z dnia 24 lutego 2006 r. (II CSK 139/05, Lex nr 201025), iż przepis oraz art. 35 i 36 analizowanej ustawy, stanowiły podstawę władczego działania Państwa tylko w zakresie wstępu na nieruchomość niepaństwową z ewentualnością jej wywłaszczenia, nie uprawniał zaś do trwałego i nieodpłatnego obciążenia nieruchomości prawem korzystania z niej przez inną osobę. W ocenie Sądu Najwyższego pogląd przytoczony w przywołanym wyroku stanowi podejście „mniejszościowe” oderwane do ratio legis analizowanych przepisów, które stanowiły normę kompetencyjną do wydawania decyzji dotyczących nie tylko uprawnienia do wejścia na grunt w czasie zakładania urządzeń przesyłowych i ich konserwacji, ale o decydujące o możliwości realizowania zadań i celów gospodarczych, którym te urządzenia służą. Co w efekcie powodowało ograniczenie własności nieruchomości stosownie do czasu, jak długo dane urządzenie przesyłowe będzie potrzebne do celów, które spowodowały jego zainstalowanie i utrzymywanie.

Jak już wyżej wskazano, powodowie reprezentowani przez adwokata opierali swoje roszczenia na przepisach otwierających im drogę postępowania cywilnego do ich dochodzenia. Zauważyć jednak należy, iż orzecznictwo Sądu Najwyższego w sposób konsekwentny roszczenia związane z naprawieniem szkód związanych z wywłaszczeniem opisanym w art. 35 ust. 1 ustawy z dnia 12 marca 1958 r. o zasadach i trybie wywłaszczania nieruchomości, konsekwentnie nakazuje rozstrzygać je w drodze postępowania administracyjnego, czyli stosownie do trybu przewidzianego w treści art. 36 przywołanej ustawy, np. orzeczenie z dnia 9 listopada 1962 r. wydane w sprawie II CR 896/62 OSNC 1963/9/212, wyrok z dnia 27 sierpnia 1973 r. wydany w sprawie II CR 428/73, OSNC 1974/7-8/130, Postanowienie z dnia 22 kwietnia 1974 r. w sprawie III CRN 68/74 (za Lex nr 7470), wyrok z dnia 21 marca 1975 r. w sprawie I CR 85/75 (za Lex nr 7679), Postanowienia z dnia 15 marca 1983 r. w sprawie IV CZ 15/83 (OSNC 1983/9/146), czy wyrok NSA OZ w Poznaniu z dnia 26 października 1982 r. w sprawie SA/Po 533/82 (ONSA 1982/2/99). Podobny pogląd wyraził również Sąd Apelacyjny w Szczecinie w uzasadnieniu wyroku z dnia 9 maja 2012 r. wydanego w sprawie o sygn. akt I ACa 206/12.

Powodowie domagając się „zapłaty ... wynagrodzenia za korzystanie z nieruchomości”, de facto dowodzili, iż zostali pozbawieni zysku, który mógłby im przyspaść, gdyby nie ograniczenia ich władztwa nad nieruchomości narzucone faktem usytuowania nań gazociągu. Z treści uzasadnienia przywołanego wyżej wyroku SN z dnia 9 marca 2007 r. w sprawie II CSK 457/06 (za Lex nr 339717) wynika również i to, iż zwrot „straty” opisany w art.36 ustawy z 1958 r. o zasadach i trybie wywłaszczenia nieruchomości może obejmować również rodzaje roszczeń opisanych w pozwie K. J. i W. J..

Marginalnie już tylko zwrócić należy uwagę na to, iż w świetle art. 224 § 2 i art. 225 k.c. oraz nawiązujących do nich przepisów o wynagrodzeniu za bezumowne korzystanie z nieruchomości, z których powodowie w niniejszej sprawie usiłowali wywodzić swoje roszczenia, właściciel, którego prawo zostało naruszone w inny sposób niż przez pozbawienie faktycznego władztwa nad rzeczą, nie doznaje uzupełniającej ochrony przez możliwość domagania się wynagrodzenia za korzystanie z rzeczy od osoby biernie legitymowanej co do roszczenia negatoryjnego. Dodatkowo, co słusznie w swoich apelacjach zasygnalizowali pozwani, art. 352 § 2 k.c., odróżniając posiadanie służebności od posiadania rzeczy, wyklucza kwalifikowanie posiadania służebności jako posiadania zależnego i tym samym stosowanie do posiadania służebności art. 230 k.c., a z jego mocy - art. 224 § 2 i art. 225 k.c. (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 9 marca 2007 r. w sprawie II CSK 457/06 za SIP LEX nr 339717).

Reasumując, zarzuty apelacyjne pozwanych były o tyle trafne, iż stosownie do treści art. 386 § 1 k.p.c. prowadziły do zmiany zaskarżonego wyroku w części, tj. co do pkt I, II, IV, VI, VII, VIII i IX poprzez oddalenie powództwa. Wyrok Sądu I instancji z dnia 6 września 2012 r. nie był zaskarżony w opisanych pkt III i V, które to rozstrzygnięcia stały się prawomocne.

Rozstrzygając o kosztach postępowania pierwszoinstancyjnego oraz apelacyjnego Sąd odwoławczy za zasadne uznał odstąpienia od obciążenia powodów kosztami poniesionymi przez pozwanych w trybie art. 102 k.p.c., albowiem przemawia za tym nie tylko trudna finansowo i zdrowotnie sytuacja powodów, lecz i charakter niniejszej sprawy. Mimo oddalenia powództwa przyjąć należy, iż pozwani będąc profesjonalnymi uczestnikami obrotu gospodarczego i to na znaczną skalę zaniechali uregulowania relacji z powodami, mimo pełnej wiedzy o charakterze roszczeń zgłaszanych w niniejszej sprawie oraz mimo znacznego upływu czasu od ich zgłoszenia.

Rozstrzygając o kosztach postępowania apelacyjnego w pkt IV wyroku przyznano od Skarbu Państwa - Sądu Okręgowego w Gorzowie Wielkopolskim na rzecz adwokata J. S. świadczącego powodom pomoc prawną z urzędu wynagrodzenie w kwocie 6642 zł. wraz z podatkiem vat, co znalazło oparcie w treści § 6 pkt 7 w zw. z § 13 ust. 1 pkt. 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu (Dz.U. z 2002r. Nr 163, poz. 1348 z późn. zm.).

Dnia 26 marca 2013 r.

SSO del. Z. Ciechanowicz SSA Iwona Wiszniewska SSA Maria Iwankiewicz